

Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor ENEMO

Alegeri Prezidențiale, turul doi, 15 noiembrie - Moldova 2020

DECLARAȚIA PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

17 noiembrie 2020

Turul doi al alegerilor prezidențiale a fost gestionat eficient, în ciuda lipsei unei abordări proactive a CEC pentru a adresa problemele legate de finanțarea campaniei electorale. Drepturile fundamentale au fost susținute în timpul campaniei, iar candidații au putut face campanie liberă. Cu toate acestea, campania a fost marcată de atacuri la persoană și defăimare, care au eclipsat discuțiile bazate pe politici. Ziua Alegerilor a fost în mare parte bine gestionată, iar procedurile au fost efectuate în conformitate cu prevederile legale, cu puține încălcări procedurale care sunt evaluate că nu au afectat negativ legitimitatea și integritatea procesului

La invitația Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova, Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) a detașat o misiune internațională de observare a alegerilor (MIOA) pentru a observa alegerile prezidențiale din 1 noiembrie. După ce a observat primul tur al alegerilor și a emis un [Raport Intermediar](#) la 26 octombrie și [Declarația privind rezultatele și concluziile preliminare](#) după primul tur de scrutin la 3 noiembrie, MIOA a observat și al doilea tur de scrutin al alegerilor, care a avut loc la 15 noiembrie.

MIOA este compusă din cei 8 membri ai echipei de bază și 8 observatori pe termen lung (OTL). Din cauza riscului crescut pentru sănătate, ca urmare a pandemiei globale COVID-19, MIOA activează în mare parte de la distanță, cu doar o parte din echipa de bază fiind detașată în țară în cele mai importante faze ale procesului electoral¹. De asemenea, în ziua alegerilor, 35 de observatori pe termen scurt au fost detașați de ENEMO, în 18 echipe pentru a urmări votarea, numărarea și totalizarea rezultatelor

Misiunea monitorizează și evaluează mediul politic și electoral general, respectarea drepturilor de a alege și de a candida la alegeri, desfășurarea organelor de gestionare a alegerilor, campanii, egalitatea de gen, procesele de votare și totalizare, soluționarea litigiilor electorale și alte aspecte

¹ Campania electorală, ziua alegerilor și ziua alegerilor a celui de-al doilea tur al scrutinului, precum și perioada potențială de contestații și recursuri post-electorale.

cruciale ale procesului, bazate pe standardele internaționale pentru alegeri democratice și cadrul legal al Moldovei. Până în ziua alegerilor celui de-al doilea scrutin, MIOA a organizat în total 460 de întâlniri cu organele de gestionare a alegerilor², candidații prezidențiali, partidele politice, oficiali de stat³, comunitatea internațională, organizațiile societății civile și mass-media locală; de asemenea a observat 75 de activități de campanie (întâlniri sau mitinguri).

Cea de-a doua declarație preliminară se bazează pe constatările observatorilor ENEMO în perioada dintre cele două tururi de scrutin al alegerilor, care se încheie cu Ziua Alegerilor a celui de-al doilea tur (15 noiembrie). Declarația se ia în considerare împreună cu [Declarația privind constatările și concluziile preliminare pentru primul tur al scrutinului](#). Misiunea va continua să observe procesul electoral, inclusiv soluționarea plângerilor existente și potențiale, precum și evoluțiile postelectorale. Va fi emis în termen de șaiszeci de zile de la certificarea rezultatelor un raport final cu o evaluare completă, care va depinde parțial de desfășurarea etapelor rămase ale alegerilor, precum și constatările și recomandările detaliate.

ENEMO dorește să-și exprime recunoștința față de organele de gestionare a alegerilor și în special CEC, concurenții electorali, reprezentanții relevanți ai instituțiilor publice, societății civile, mass-media, comunității internaționale și tuturor celorlalte organizații, instituții și persoane din Moldova pentru cooperarea și sprijinul lor.

Misiunea internațională de observare a ENEMO pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie în Moldova este susținută financiar de către Delegația Uniunii Europene, Oficiile Guvernamentale ale Suediei, Regatului Țărilor de Jos și Institutul Național Democrat.

Conținutul documentului este responsabilitatea exclusivă a ENEMO și nu reprezintă neapărat poziția donatorilor.

² Inclusiv Comisia Electorală Centrală.

³ Inclusiv Prim-ministrul.

Concluzii preliminare

Pe 15 Noiembrie, cetățenii Republicii Moldova au mers în al doilea tur pentru a alege președintele țării. În ciuda provocărilor provocate de pandemia COVID-19, prezența la vot a fost mai mare decât în primul tur - 52,78%. Potrivit rezultatelor preliminare, candidatul câștigător este Maia Sandu, care a obținut 57.72% din voturile valabil exprimate. Concurentul ei, domnul Igor Dodon, a recunoscut rezultatele preliminare ale alegerilor, în același timp, susținând că au avut loc încălcări fără precedent și intervenție străină în proces, de asemenea, făcând aluzii la provocări legale. Rezultatul final al alegerilor urmează să fie validat de către Curtea Constituțională.

Cadrul legal electoral oferă o bază legală solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice, așa cum s-a menționat deja în primul tur. Cu toate acestea, diferite aspecte referitoare la desfășurarea celui de-al doilea tur al alegerilor nu sunt reglementate suficient.

Deși CEC a gestionat în mod eficient aspectele tehnice ale procesului electoral, nivelul general de încredere în imparțialitatea sa a fost în mod clar afectat înainte de al doilea tur al alegerilor, din cauza abordării sale destul de pasive în rezolvarea contestațiilor și a sesizărilor, precum și din cauza nivelului de dezacord dintre membrii săi în cele mai urgente chestiuni. CEC a publicat procesele verbale scanate ale tuturor secțiilor de votare pentru primul tur de scrutin și, în ziua alegerilor, au fost disponibile actualizări în timp real ale ratei de participare și ale rezultatelor preliminare, care au contribuit la creșterea transparenței procesului. Cu toate acestea, procesele verbale ale ședințelor CEC din timpul celui de-al doilea tur nu au fost plasate online, reducând transparența.

Pentru al doilea tur de scrutin, componența comisiilor electorale de nivel mediu și inferior a rămas similară cu cea din primul tur, cu înlocuiri sporadice ale membrilor, în mare parte datorită pandemiei de COVID-19. În general, CECE-urile au gestionat procesul în mod eficient și, în cea mai mare parte, în conformitate cu cerințele legii.

Candidații au putut să-și exprime în mod deschis mesajele către public, iar drepturile fundamentale la libertatea de exprimare și de întrunire au fost confirmate. Polarizarea politică a fost deosebit de evidentă în timpul turului doi de scrutin. Într-o atmosferă de campanie tensionată, candidații au recurs adesea la campanii neetice și atacuri personale, în special împotriva doamnei Sandu. Elementele unei campanii bazate pe antrenarea funcționarilor publici au fost observate din nou în turul doi, deoarece mulți oficiali publici au făcut campanie deschisă sau au susținut candidații.

Polarizarea mass-mediei continuă să fie un motiv de îngrijorare. Consiliul Audiovizualului a arătat o înțelegere limitată a rolului și responsabilității sale față de cetățenii Moldovei în timpul campaniei electorale sau o lipsă de deschidere de a aborda comportamentul mediatic părtinitor. Rolul de supraveghere al AC a fost limitat la sancționarea post factum, non descurajant a radiodifuzorilor, nereușind să asigure informarea imparțială a alegătorilor.

Spre deosebire de primul tur de scrutin, CEC a primit mai multe contestații, decât instanțele de judecată, precum și o serie de sesizări, majoritatea legate de activitatea financiară a concurenților. Pe lângă faptul că CEC nu a fost deosebit de proactiv în rezolvarea acuzațiilor prezentate, se poate afirma că acest lucru s-a datorat, printre altele, instrumentelor juridice limitate oferite acestei instituții de Codul electoral.

Ziua alegerilor a fost în mare parte bine administrată și procedurile desfășurate în conformitate cu prevederile legale, cu încălcări procedurale ocazionale, despre care se apreciază că nu au afectat negativ legitimitatea și integritatea procesului. În timpul celui de-al doilea tur au persistat cazurile de transport organizat al alegătorilor și acuzațiile de influențare a alegătorilor, în special în ceea ce privește alegătorii, care locuiesc pe malul stâng al râului Nistru, devenind chiar o sursă de conflicte ocazionale în ziua alegerilor.

Femeile au fost bine reprezentate în autoritățile electorale de nivel inferior, inclusiv în pozițiile de luare a deciziilor, unde 65% din membrii CECE-urilor au fost femei. O reprezentare ridicată a femeilor a fost remarcată și la nivelul BESV-urilor. În ziua alegerilor, 80,5% dintre membrii BESV-urilor erau femei, 86,3% fiind președinți de BESV și 73,3% fiind vicepreședinți.

Doar 38,8% dintre secțiile de votare monitorizate în ziua alegerilor au fost evaluate ca fiind accesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, în timp ce accesul a necesitat asistență minoră în 32,9% dintre secțiile de votare monitorizate. 28,3% dintre secțiile de votare au fost evaluate ca fiind inaccesibile.

Constatări preliminare

Context

Conform rezultatelor oficiale ale primului tur de scrutin, anunțate de către CEC pe 4 noiembrie⁴, nici unul din cei opt concurenți din primul tur nu a adunat suficiente voturi pentru a obține o majoritate simplă a voturilor exprimate. Cel de-al doilea tur de scrutin a avut loc între fosta prim-ministră și lidera Partidului Acțiune și Solidaritate, Maia Sandu și președintele în exercițiu, Igor Dodon, candidând oficial în calitate de independent pentru un al doilea mandat.

Al doilea tur al alegerilor a avut loc pe 15 noiembrie. La fel ca în primul tur, alegerile nu au fost organizate în Transnistria sau în municipiul Bender. Cu toate acestea, alegătorii din aceste localități au putut vota în 42 de secții de votare stabilite în diferite localități de pe malul drept al râului Nistru.

Prezența preliminară la vot de 52.78%⁵ pentru al doilea tur de scrutin, așa cum a fost anunțat de către CEC, a fost mai mare decât în primul tur (48,54%). Potrivit rezultatelor preliminare actuale, candidata câștigătoare este doamna Maia Sandu, care a primit 57,72 % din voturile exprimate.

DI Dodon, care s-a clasat pe locul doi în această rundă, a recunoscut rezultatul preliminar al alegerilor, susținând totodată că au avut loc încălcări fără precedent și intervenție străină în proces, precum și făcând aluzii la provocări legale. Rezultatul final al alegerilor urmează să fie validat de către Curtea Constituțională.

Noi evoluții politice au fost remarcate în țară între cele două runde ale alegerilor, atât la nivel legislativ, cât și executiv. După plecarea a cinci deputați din fracțiunea parlamentară Pro Moldova⁶ pe 23 Octombrie, aceștia au inițiat o platformă parlamentară numită “Pentru Moldova” pe 3 noiembrie, cărora li s-au alăturat a doua zi nouă membri ai fracțiunii parlamentare a Partidului Shor, care au semnat întru susținerea acestei platforme. Pe 7 noiembrie, Partidul Democrat din Moldova a anunțat că își va retrage miniștrii din Guvern imediat după ce noul președinte va fi investit în funcție, astfel încât noul președinte ales să poată „construi o colaborare eficientă între executiv și legislativ, conform prevederilor Constituției și în conformitate cu votul cetățenilor moldoveni⁷”. Cu toate acestea, cei cinci miniștri ai PDM au fost remaniați două zile mai târziu, pe 9 noiembrie, și alții noi au fost investiți în funcție în aceeași zi.

Parlamentul nu s-a întrunit într-o ședință plenară de pe 11 septembrie și rămâne neclar care vor fi efectele evoluțiilor recente asupra majorității parlamentare sau a susținerii oferite Guvernului. Discursul politic în țară între cele două runde a fost dominat de discuții despre alegeri anticipate, o perspectivă despre care ambii candidați au declarat public în timpul campaniei electorale că o contemplează.

---

⁴ Decizia CEC Nr. 4466 de pe 4 Noiembrie.

⁵ <https://pv.cec.md/cec-template-presidential-presence.html>

⁶ Compus din parlamentari aleși pe lista Partidului Democrat în februarie 2019, care au părăsit fracțiunea parlamentară PDM în martie 2020.

⁷ [Declarația lui Pavel Filip de pe 7 noiembrie despre retragerea miniștrilor](#)

Cadrul Legal și Sistemul Electoral

Cadrul legal prevede desfășurarea unui al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, dacă niciun candidat nu acumulează cel puțin jumătate din voturile valabil exprimate în primul tur. Codul electoral conține un singur articol, care reglementează în mod specific desfășurarea celui de-al doilea tur⁸ de scrutin și careva reglementări specifice, care pot fi găsite în alte articole⁹. Cadrul legal oferă o bază legală solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice, așa cum s-a afirmat anterior de către MIOA.

Cu toate acestea, diferite aspecte referitoare la desfășurarea celui de-al doilea tur de scrutin nu sunt reglementate suficient. Printre acestea, votul activ al alegătorilor care ating vârsta de votare între cele două tururi de scrutin; începutul campaniei electorale pentru turul doi; momentul redeschiderii conturilor electorale ale celor doi concurenți în turul doi; termenul limită pentru stabilirea datei celui de-al doilea tur și altele.

La 4 noiembrie, Comisia Electorală Centrală a stabilit data celui de-al doilea tur de scrutin pentru 15 noiembrie 2020¹⁰. CEC a aprobat, de asemenea, o serie de decizii care să reglementeze desfășurarea celui de-al doilea tur; privind numărul buletinelor de vot pentru BESV-urile din străinătate¹¹, măsuri preventive de sănătate publică pentru al doilea tur¹², și modificări ale deciziilor anterioare referitoare la al doilea tur¹³.

Gestionarea alegerilor

Turul doi al alegerilor prezidențiale a fost administrat de aceleași organe de gestionare a alegerilor și anume: Comisia Electorală Centrală (CEC), 36 de Consilii Electorale ale Circumscripțiilor Electorale (CECE) și 2.143 de Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV).

După primul tur, administrația electorală de toate nivelurile a continuat să își desfășoare activitatea în timp util, în ciuda provocărilor provocate de pandemia COVID-19. Procesele verbale din ziua alegerilor din primul tur de la toate Secțiile de Votare au fost scanate și publicate pe site-ul CEC pe 5 noiembrie, ceea ce a contribuit pozitiv la transparența generală a procesului¹⁴.

Administrația electorală a fost eficientă în pregătirea celui de-al doilea tur de scrutin. Modificările ocazionale ale componenței membrilor BESV au avut ca temei pandemia COVID-19¹⁵, deși acest lucru nu pare să afecteze negativ procesul electoral în general.

⁸ “Codul electoral al Republicii Moldova” art. 120.

⁹ “Codul electoral al Republicii Moldova” art. 68, p. 5; art. 125, p. 2; art. 127, p. 3.

¹⁰ Comisia Electorală Centrală, [Hotărârea](#) nr. 4466, din 04/11/2020.

¹¹ Comisia Electorală Centrală, [Hotărârea](#) nr. 4472, din 04/11/2020.

¹² Comisia Electorală Centrală, [Hotărârea](#) nr. 4468, din 04/11/2020.

¹³ Comisia Electorală Centrală, [Hotărârea](#) nr. 4467, din 04/11/2020.

¹⁴ Procesele verbale BESV au fost publicate ca documente scanate în PDF cu imagini ale Proceselor verbale originale.

¹⁵ Conform art. 30 din Codul electoral, SV sunt stabilite de CECE-uri cu cel puțin 35 de zile înainte de Ziua Alegerilor, prin urmare nu se permite constituirea de noi SV-uri între cele două runde ale alegerilor.

Comisia Electorală Centrală (CEC)

La 4 noiembrie, CEC a adoptat o decizie conform căreia cinci decizii CEC emise pentru primul tur al alegerilor au rămas în vigoare și pentru al doilea tur¹⁶. În aceeași zi, CEC a adoptat, de asemenea, o decizie privind majorarea numărului de buletine de vot care vor fi tipărite și distribuite Secțiilor de Votare din străinătate¹⁷. În total, au fost tipărite 3.605.517 buletine de vot (2.840.120 în limba de stat, 765.397 în limba rusă)¹⁸ pentru al doilea tur, dintre acestea, 671.500 (cu 115.500 mai mult decât în primul tur) pentru alegătorii din străinătate¹⁹. Cu toate acestea, în ziua alegerilor, șapte secții de votare din străinătate au rămas fără buletinele de vot din cauza participării masive a diasporei²⁰.

Deși CEC a gestionat în mod eficient aspectele tehnice ale procesului electoral, nivelul general de încredere în imparțialitate a fost aparent împiedicat înainte de al doilea tur al alegerilor, datorită abordării destul de pasive în soluționarea Contestațiilor și a Sesizărilor legale²¹, precum și a nivelului ridicat al dezacordului dintre membrii săi în cele mai urgente chestiuni.

Spre deosebire de primul tur, CEC a primit mai multe Contestații electorale decât instanțele de judecată. Chiar dacă CEC a manifestat adesea pasivitatea de a interveni în acuzațiile prezentate, se poate afirma că acest lucru s-a datorat, printre altele, instrumentelor juridice limitate oferite acestei instituții de Codul electoral.

Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) și-a continuat campania de educare a alegătorilor înainte de a doua rundă și a distribuit materiale educaționale. Videoclipurile care au făcut parte din campanie²² au fost în limba română cu subtitrări în rusă și găgăuză, și cu interpretare în limbajul semnelor pentru alegătorii cu deficiențe de auz, în timp ce materialele tipărite erau disponibile în limbile română, romă, găgăuză, rusă și ucraineană. CICDE a menținut Call Center gratuit pentru întrebările alegătorilor și, în ajunul celui de-al doilea tur, numărul operatorilor în cadrul Call Center a crescut semnificativ²³.

Sistemul Informațional automatizat de stat „Alegeri” a fost testat în ajunul zilei alegerilor, iar submodulele sistemului „Votare” și „Numărare” nu au evidențiat dificultăți tehnice²⁴. În ziua alegerilor, site-ul CEC a publicat actualizări live în timp real privind participarea în timpul

¹⁶ Hotărârea CEC Nr. 4124, 4151, 4374, 4376, 4390.

¹⁷ Hotărârea CEC Nr. 4472 din 4 noiembrie 2020.

¹⁸ https://a.cec.md/ro/3-605-517-buletine-de-vot-vor-fi-tiparite-2781_98132.html

¹⁹ Dintre care 583.100 în limba de stat și 88.400 în limba rusă.

²⁰ Frankfurt, Germania 1/349, Berlin, Germania 1/348, Londra, Marea Britanie 1/393, Londra, Marea Britanie 1/394, Montreuil, Franța 1/344, Villeneuve-Saint-Georges, Franța 1/343, Parma, Italia 1/369.

²¹ La 11 noiembrie CEC a primit o sesizare cu privire la costurile nedeclarate pentru tipărirea ziarelor promoționale de către Igor Dodon. În cadrul Ședinței CEC din 13 noiembrie, Comisia a amânat examinarea acesteia, propunând să fie depusă din nou sesizarea sub forma unei contestații până la ora 12:00 a zilei următoare, ceea ce a condus, în practică, la amânarea hotărârii privind sesizarea legală până după alegeri, întrucât sesiunea CEC anunțată anterior din 14 noiembrie a fost anulată.

²² Campania educațională a inclus o campanie dedicată de informare a alegătorilor care detaliază procedurile din ziua alegerilor pentru alegătorii din Moldova și din străinătate, accesibilitatea alegătorilor cu dizabilități și măsurile de reducere a răspândirii COVID-19 în timpul alegerilor.

²³ De la 8 la 35 de operatori, conform CEC.

²⁴ Potrivit CEC.

procesului de votare și rezultatele preliminare, în timpul numărării, ceea ce a contribuit la creșterea transparenței procesului. În ziua alegerilor, vicepreședintele CEC a declarat că²⁵ infrastructura Comisiei se află sub multiple atacuri cibernetice, ceea ce, totuși, nu a cauzat probleme majore²⁶.

La 10 noiembrie, CEC a anunțat că va avea loc un exit-poll în timpul celui de-al doilea tur²⁷ și a acreditat 150 de operatori din partea a două companii²⁸. Exit-poll-ul s-a desfășurat în secțiile de votare din 77 de localități, iar rezultatele acestora au fost făcute publice după închiderea secțiilor de votare.

Consiliile Electorale ale Secțiilor de Votare (CECE)

CECE-urile²⁹ au fost responsabile de gestionarea procesului electoral în raza teritorială relevantă și de agregarea rezultatelor alegerilor. În general, CECE-urile au gestionat procesul electoral în mod eficient și în conformitate cu cerințele legii.

Legea nu prevede niciun termen legal după care înlocuirea membrilor CECE nu mai este permisă. Cu toate acestea, conform datelor disponibile pe pagina web a CEC³⁰ între cele două tururi ale alegerilor a avut loc o singură înlocuire a membrilor CECE.

Hotărârile CECE nu au fost puse la dispoziția publicului pe site-ul CEC nici măcar în perioada dintre cele două tururi, deși deciziile unor CECE-uri au fost plasate pe paginile web ale municipalităților în care acestea au funcționat³¹. ENEMO consideră că publicarea hotărârilor CECE pe pagina web a CEC, o practică pozitivă a alegerilor precedente, ar fi contribuit în mare măsură la o transparență sporită a procesului electoral general.

Birourile Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV)

La 15 noiembrie, alegerile au fost organizate în cadrul a 2.004 SV³² în țară și 139 de secții de votare în străinătate. Observatorii ENEMO au evaluat conduita membrilor BESV ca fiind în cea mai mare

²⁵ https://a.cec.md/ro/pana-la-ora-1800-au-votat-peste-14-mil-de-alegatori-2781_98209.html

²⁶ La conferința de presă desfășurată la ora 18:00 pe 15 noiembrie, CEC a declarat că sistemul SIAS-Alegeri a fost supus mai multor atacuri cibernetice și că au reușit să lupte împotriva lor, cu sprijinul serviciilor guvernamentale, care asigură securitatea cibernetică pe tot teritoriul Republicii Moldova. Potrivit domnului Șarban, acestea nu au avut un impact negativ semnificativ asupra întregului proces electoral:

<https://www.privesc.eu/Arhiva/92649/Alegeri-Prezidentiale-2020--Briefingul-Comisiei-Electorale-Centrale--ora-18-0>

²⁷ Hotărârea CEC nr. 4488 din 10 noiembrie 2020. Aceasta fost pusă sub semnul întrebării de mai mulți interlocutori susținând că nu a fost adoptată de majoritatea membrilor cu drept de vot. Cu toate acestea, CEC a susținut că a fost o eroare tehnică în timpul votării și hotărârea finală CEC a fost anunțată cu întârziere, numai după evaluarea înregistrării video a Ședinței.

²⁸ Asociația „SPERO” și o companie, numită „Intellect Group”.

²⁹ CECE-urile se formează cu cel puțin 50 de zile înainte de alegeri de către CEC, iar membrii lor sunt desemnați de instanțe și consilii locale. CECE-urile au de la șapte până la unsprezece membri, iar BESV-urile au de la cinci până la unsprezece membri. Conform datelor disponibile despre compozițiile actuale, în afară de CECE 1 care are 11 membri, toate celelalte CECE-uri au 9 membri.

³⁰ CECE 31, conform Hotărârii CEC nr. 4501 din 13 noiembrie 2020.

³¹ 8 din 36 de CECE-uri își publică deciziile pe paginile web ale autorităților locale respective.

³² Observatorii ENEMO au relatat că unele modificări ale membrilor BESV au avut loc pe parcursul perioadei dintre cele două tururi. Componența BESV-urilor 13/1, 13/5, 18/52 au fost modificate semnificativ din cauza riscurilor pentru sănătate COVID-19.

parte eficientă, deși nu au urmat cu exactitate instrucțiunile CEC³³.

Comparativ cu primul tur, adresele a cel puțin opt SV în străinătate au fost schimbate pentru a organiza mai bine votarea și a asigura accesul alegătorilor. Prin urmare, CECE 1, în cooperare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, a emis o hotărâre privind noile adrese pentru SV stabilite anterior. MAE a informat cetățenii despre astfel de schimbări în mai multe țări³⁴ prin intermediul site-ului său web și al rețelelor sociale. La fel ca în primul tur, alegătorii de pe malul stâng al râului Nistru puteau vota în aceleași 42 secții de votare situate pe malul drept al râului, sub autoritatea CECE 37.

Gestionarea SV și desfășurarea activității BESV-urilor a fost evaluată pozitiv în majoritatea cazurilor monitorizate, cu unele nereguli procedurale, care nu au afectat negativ procesul electoral general.

Înregistrarea alegătorilor

Deși Codul electoral prevede că cetățenii moldoveni care au împlinit vârsta de 18 ani, inclusiv în ziua alegerilor, vor avea dreptul la vot³⁵, Codul nu conține nicio dispoziție cu privire la drepturile alegătorilor care ating vârsta de vot între cele două tururi ale alegerilor prezidențiale. Această problemă nu a fost reglementată în mod adecvat de CEC la aceste alegeri și, prin urmare, a deschis spațiu pentru a fi aplicat în mod diferit de către membrii BESV³⁶.

Înainte de ziua alegerilor, alegătorii puteau solicita certificatul de vot de absență³⁷, ca și în primul tur. Între cele două tururi, CEC și CICDE au informat alegătorii³⁸ despre posibilitatea de a vota într-o altă secție de votare, cu certificatul de vot în absență³⁹, precum și au reamintit tuturor alegătorilor că trebuie să depună, din nou, cerere pentru a solicita votarea cu urna mobilă pentru al doilea tur, dacă nu vor putea merge la o SV, deoarece cererile din primul tur nu mai sunt valabile.

Campania electorală și Finanțarea campaniei

Campania electorală

³³ Hotărârea CEC nr. 2821 din 17 octombrie 2019 pentru modificarea instrucțiunii emise prin Hotărârea CEC nr. 2265 din 8 februarie 2019. La 28 octombrie 2020, CEC a emis un scurt comunicat de presă privind un sistem de înregistrare video în secțiile de votare, spunând că în a doua rundă sistemul va funcționa în același mod ca în prima.

³⁴ <https://mfa.gov.md/ro/content/alegeri-prezidentiale-2020>

³⁵ ...cu excepția celor privați legal de acest drept în modul stabilit de lege - art. 11 din Codul electoral.

³⁶ Observatorii ENEMO i-au întrebat pe membrii BESV dacă alegătorii care au împlinit 18 ani între cele două tururi au putut vota. În timp ce majoritatea dintre ei au răspuns că acești alegători ar putea vota, alții au spus că acești alegători nu au dreptul de a vota.

³⁷ Art. 44, alin. 8 din Codul electoral: Persoanele cu drept de vot care, după ultima participare la alegeri, și-au schimbat locul de ședere sînt în drept, cel târziu cu 30 de zile înainte de următoarele alegeri, să-și declare locul nou de ședere la organul administrației publice locale pentru a putea fi înscrise în lista de alegători la secția de votare corespunzător locului șederii. Autoritățile administrației publice locale respective comunică neîntârziat informația în cauză Comisiei Electorale Centrale.

³⁸ https://a.cec.md/ro/cec-precizeaza-modalitatile-de-votare-pentru-turul-al-doilea-2781_98133.html

³⁹ În conformitate cu punctul 34.1 din Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale, aprobat prin hot. CEC nr. 2674 din 25 septembrie 2014.

Codul Electoral nu stabilește momentul reluării campaniei electorale după primul tur al alegerilor, cu toate acestea, candidații au respectat în mare parte principiul de a începe să facă campanie după anunțarea rezultatelor oficiale⁴⁰.

Polarizarea politică rămâne o trăsătură definitorie a politicii moldovenești, care a fost evidentă mai ales în perioada de dinaintea celui de-al doilea tur al alegerilor. O astfel de polarizare a eclipsat în mod frecvent dezbaterile despre politici și discuțiile despre programele electorale ale candidaților. Ambii candidați și-au îndreptat adesea criticile către adversar, mai degrabă decât spre programele lor electorale, lucru ce caracterizează campania ca având o tonalitate negativă. În timpul celui de-al doilea tur nu au avut loc dezbateri între cei doi candidați.

Ambii candidați au făcut campanie de la ușă la ușă, întâlniri electorale cu alegătorii și mitinguri, pliante electorale, ziare, panouri⁴¹ și afișe, mass-media și campanii extinse pe social media. O cantitate considerabilă de publicitate electorală plătită pe media online, în special social media, a fost remarcată imediat după primul tur al alegerilor.

Mesajele ambilor candidați s-au concentrat asupra problemelor sociale și economice, orientării geopolitice a regiunii, programelor de dezvoltare și asupra corupției, dar în comparație cu prima rundă, accentul s-a deplasat în mod semnificativ spre acuzațiile împotriva adversarului. Practici de campanie neetice au avut loc atunci când candidații au folosit un limbaj inflamator sau discriminatoriu împotriva adversarului lor. Tactici de campanie negativă, inclusiv utilizarea limbajului sexist și stereotipizarea de gen⁴² asupra Maiei Sandu, precum și cazuri de limbaj homofob⁴³ au fost observate⁴⁴. Diseminarea materialelor cu PR negru⁴⁵, în special pe rețelele de socializare⁴⁶ și mass-media online au fost observate, contribuind la creșterea în continuare a tensiunilor într-un mediu extrem de polarizat.

MOA ENEMO a observat și/sau a fost informată despre cazuri de utilizare a funcției⁴⁷ sau

⁴⁰ Decizia CEC din 4 noiembrie https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-totalizarea-rezultatelor-alegerilor-presedintelui-republicii-moldo-2751_98124.html

⁴¹ DI. Dodon a utilizat panouri electorale în ultimele zile ale campaniei.

⁴² Retorica tradiționalist patriarhală a fost intens utilizată, conform căreia o femeie nu poate fi un lider bun și altele asemănătoare.

⁴³ <https://t.me/PravdaGagauzia/2389>
<https://www.jurnal.md/ro/news/490e37ca86cc490a/dodon-o-ataca-dur-pe-sandu-nu-particip-la-marsuri-gay-cum-a-participat-ea-pas-dodon-arata-cine-genereaza-stiri-false.html>

⁴⁴ Mesaje defăimătoare care o vizau pe Maia Sandu susțineau că alegerea sa va duce la închiderea școlilor și spitalelor, ruina fermierii moldoveni, degradarea bisericii, provocarea unui război în Transnistria și că ea va pleda pentru „ideologia homosexuală”.

⁴⁵ Broșuri tipărite atât în limba rusă, cât și în limba de stat, explicând ce se va întâmpla „dacă va câștiga Maia Sandu”. Pe 12 noiembrie, o serie de mass-media au raportat că sediul central al lui Igor Dodon distribuia broșuri PAS false.

⁴⁶ ENEMO a observat canale de YouTube, dintre care două au fost înființate în octombrie 2020, în mod clar cu scopul de a răspândi PR negru împotriva candidaților la președinție și care au folosit, de asemenea, publicitate pentru a răspândi mesajele lor.

<https://www.youtube.com/channel/UCH-CkX-q2t-c0JzjM4svOg/videos>
https://www.youtube.com/channel/UCc50St_JfDFUz2V6O--2chw/videos <https://www.youtube.com/channel/UCheCgKCmk-3XxOUR88nhngg/videos>

⁴⁷ Candidatul Igor Dodon a promis amnistie (în Federația Rusă) pentru moldovenii cu ștampila „Votat ” în pașapoarte.

privilegiilor funcției⁴⁸, potențiale presiuni asupra lucrătorilor de a participa la evenimente politice⁴⁹ și candidați participând la evenimente religioase în timpul campaniei⁵⁰. Multe acuzații de cumpărare a voturilor⁵¹, implicarea sporită a funcționarilor publici (în special primari⁵²), aprobarea subvențiilor guvernamentale angajaților din sectorul public⁵³, utilizarea abuzivă a resurselor administrative⁵⁴ și abuz în serviciu au fost exprimate ca fiind îngrijorătoare de către interlocutorii MOA, punând în discuție condițiile unei campanii echitabile și egale.

Presiunea asupra angajaților publici și a marilor companii a crescut între cele două runde, ducând chiar și la intimidarea alegătorilor⁵⁵. Pe măsură ce campania a progresat, aspecte ale campaniei cu implicarea funcționarilor au fost observate mai frecvent, deoarece mulți oficiali publici au militat activ sau au susținut candidații din nou în a doua rundă.

Având în vedere pozițiile opuse ale candidaților pe platformele pe care le reprezentau și cursurile geopolitice pe care le susțin, majoritatea concurenților care nu s-au calificat pentru turul doi al alegerilor au luat poziții clare și au optat pentru susținerea unuia dintre participanții la turul doi. Renato Usatîi, care a fost cel de-al treilea cel mai popular candidat din primul tur, a fost deosebit de vocal în îndemnarea alegătorilor să nu voteze președintele în exercițiu. El a susținut că a fost amenințat și șantajat în mod deschis⁵⁶ pentru a oferi susținere Dl. Dodon, astfel, crescând și mai mult tensiunea atmosferei generale a campaniei.

Pandemia Covid-19 a marcat, de asemenea, campania, întrucât normele și instrucțiunile CNESP și ale altor instituții publice legate de standardele de siguranță în timpul campaniilor electorale nu au fost strict respectate, întrucât unele mitinguri preelectorale s-au desfășurat fără respectarea măsurilor prevăzute.

Finanțarea campaniei

⁴⁸ Potrivit interlocutorilor misiunii, funcționarii publici ai consiliului raional din Călărași ar fi fost implicați în distribuirea materialelor de campanie în biroul unuia dintre primari; oficiali publici din Florești ar fi fost implicați în organizarea diferitor întâlniri cu subordonații lor, cu scopul de a le asigura sprijinul pentru Igor Dodon.

⁴⁹ Duminică, 7 noiembrie, Igor Dodon a ținut o întâlnire la Bălți cu aproximativ 1.000 de participanți, majoritatea fiind angajați ai diferitor întreprinderi de stat (aproximativ 60-100 de persoane din fiecare dintre acestea: Red Nord, CET Nord, Moldovagaz, Bălți Gaz, MoldTelecom, Bălți Gaz, Poșta Moldovei etc.) și ar fi fost presați să vină la ședință.

⁵⁰ Domnul Dodon a participat la liturghie împreună cu guvernatorul Găgăuziei la 8 noiembrie, adresându-se oficialilor bisericii și cetățenilor adunați.

⁵¹ Potrivit interlocutorului MOA, după prima rundă, mulți primari PSRM și oficiali locali din Florești au fost instruiți să ofere oamenilor diferite bunuri în schimbul votului lor pentru președintele în exercițiu (de exemplu, cărbune).

⁵² Președintele Consiliului Raionului și a filialei PSRM din Ungheni, a declarat că 70 de primari au semnat declarații în sprijinul lui Igor Dodon.

⁵³ Până la sfârșitul acestui an, peste 180.000 de angajați vor primi subvenții salariale prevăzute de lege, în valoare de până la 50% din salariul de bază. Pentru implementarea proiectului, Guvernul va aloca de la bugetul de stat circa 520 milioane de lei <https://gov.md/ro/content/guvernul-decis-acordarea-premiului-anual-angajatilor-din-sectorul-bugetar>

⁵⁴ Un deputat al Adunării Populare din UTA Găgăuzia (fost PDM) a făcut o declarație publică în care a acuzat autoritățile din Găgăuzia de utilizarea pe scară largă a resurselor administrative și de constrângere la vot.

⁵⁵ Dl Dodon s-a adresat liderilor din domeniul agriculturii susținând că, dacă nu va câștiga alegerile, nu ar mai avea posibilitatea să acceseze piața rusească.

⁵⁶ https://www.facebook.com/watch/live/?v=961020087754616&ref=watch_permalink

După stabilirea datei celui de-al doilea tur al alegerilor, „Fondurile electorale” ale concurenților electorali, care intră în turul al doilea sunt deblocate⁵⁷ iar soldul din aceste conturi poate fi utilizat pentru campanie. ENEMO constată că această nouă prevedere introdusă⁵⁸ este un pas pozitiv către asigurarea unor condiții de concurență echitabile în ceea ce privește termenul de campanie din runda a doua, acoperind într-o oarecare măsură golul pentru lipsa dispozițiilor legale care reglementează începutul celei de-a doua runde. Ambii candidați au furnizat rapoartele săptămânale cu privire la finanțarea campaniilor electorale către CEC în conformitate cu termenele legale.

CEC a concluzionat⁵⁹ că unii dintre donatorii individuali ai concurenților electorali⁶⁰ în ultimii trei ani (2017-2019) nu a avut nicio sursă de venit declarată la Serviciul Fiscal de Stat (STS) sau au declarat un venit mai mic decât suma donată. CEC și-a menținut punctul de vedere formulat în decizia sa anterioară⁶¹ că nu are instrumente funcționale pentru a putea investiga și examina în profunzime originea donațiilor.

Întrucât legislația aferentă nu are mecanisme legale, care să asigure respectarea prevederilor din Codul electoral⁶² ENEMO își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că ineficiența și limitările mecanismelor de control asupra finanțării campaniei lasă loc abuzului și transparenței inadecvate a finanțării campaniei.

La 11 noiembrie CEC a primit o sesizare⁶³ privind costuri nedeclarate pentru tipărirea ziarelor promoționale⁶⁴ de către Dl Igor Dodon. Un alt recurs la același subiect⁶⁵ a fost expediat⁶⁶ CEC-ului de către Renato Usatii, cerând sancționarea acestui candidat. După analiza dovezilor furnizate, inclusiv constatările poliției, CEC a respins acuzațiile făcute⁶⁷, întrucât faptele prezentate nu au fost confirmate.

Plângeri și contestații

Controlul administrativ și judiciar al plângerilor legate de primul tur de scrutin poate depăși în cele

⁵⁷ În cazul organizării celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale, după stabilirea datei celui de-al doilea tur, contul cu mențiunea „Fond electoral” al concurentului care intră în turul al doilea este deblocat și se folosește soldul din acest cont pentru campania electorală dedicată celei de-a doua runde a alegerilor (CEC DECIZIA Nr. 4428 din 25.10.2020).

⁵⁸ [DECIZIA Nr. 4428](#) a CEC din 25.10.202.

⁵⁹ Examinarea informațiilor din rapoartele depuse pentru situația din 23 octombrie 2020 și 30 octombrie 2020 și raportarea acestora la Serviciul Fiscal de Stat (SFS).

⁶⁰ Renato Usatii, Andrei Nastase, Tudor Deliu, Igor Dodon, Violeta Ivanov, Maia Sandu și Octavian Țicu.

⁶¹ DECIZIA CEC Nr. 4401 din 23 Octombrie, 2020.

⁶² Conform Art. 41 din Codul electoral, suma donației trebuie corelată cu suma venitului câștigat de o persoană.

⁶³ CEC-7/10863.

⁶⁴ Dna Olesia Stamate, reprezentantul cu drept de vot consultativ la Comisia Electorală Centrală din partea concurentului electoral Maia Sandu a susținut că zierele de agitație electorală ale concurentului electoral Igor Dodon au fost tipărite ilegal în timpul campaniei electorale la Editura de Stat „Universul”. La subsolul ziarului este scris că are un tiraj de 55000, dar se presupune că s-au tipărit sute de mii.

⁶⁵ În acest recurs se menționează că 2 milioane de ziare au fost tipărite pentru turul 2 al alegerilor, cu un preț estimat de 2 LEI per unitate; și alte 3 milioane tipărite pentru prima rundă. Pentru un total de 5 milioane de ziare, s-au cheltuit peste 10 milioane de LEI, de 3 ori mai mult decât suma totală a cheltuielilor financiare declarate de concurentul Igor Dodon.

⁶⁶ CEC de către Renato Usatii pe 12 Noiembrie <https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Contesta%C8%9Bia%2015%C3%A2.pdf>

⁶⁷ https://a.cec.md/ro/referitor-la-declaratiile-facute-pe-retelele-sociale-de-catre-2781_98200.html?fbclid=IwAR2xL0ujfBu3Lejaa9kaZUxe84KIAA8M2da4D4kJ0ZILkyyvUj6h6ccsBxU

din urmă perioada de două săptămâni dintre cele două tururi. Acest lucru poate duce la situații în care plângerile să fie încă în curs de examinare în ziua alegerilor și, ca atare, să afecteze eficiența dreptului la contestare⁶⁸.

Un număr total de 13 contestații au fost depuse la CEC între cele două tururi, dintre care cinci de la un concurent⁶⁹. Majoritatea acestor plângeri s-au referit la presupuse activități financiare ilegale ale concurenților electorali. Alte aspecte pentru care CEC a primit plângeri au fost utilizarea abuzivă a resurselor administrației publice, interferența țărilor străine în campania electorală și limbajul denigrator în campania electorală. În niciunul dintre aceste cazuri, CEC nu a luat o decizie formală⁷⁰, și fie a răspuns reclamanților prin scrisori ale președintelui, a transmis cazul altor autorități⁷¹ sau nu a oferit încă niciun răspuns⁷².

Făcând referire la comunicarea cu oficialii CEC, au fost depuse, de asemenea, mai mult de 30 de sesizări privind alegerile de către concurenți, cetățeni și terți⁷³. Aceste sesizări au abordat în principal presupusele cazuri de intimidare și influență a alegătorilor, activitatea neconformă a observatorilor, sprijinul ilegal pentru concurenții electorali și altele similare.

MOA cunoaște despre trei contestații examinate de Curtea de Apel Chișinău și una de către Curtea Supremă de Justiție, care erau de la același reclamant și toate au fost respinse din motive formale. De asemenea, a existat o cerere de chemare în judecată legată de alegeri, pe motiv de defăimare, revizuită de Judecătoria Centru Chișinău, care a fost parțial admisă⁷⁴.

Cel mai contestat caz legal a fost cel privind presupusa activitate financiară nedeclarată de către concurentul și președintele în funcțiune, Igor Dodon. Au fost depuse trei contestații și o sesizare⁷⁵ cu privire la cheltuielile raportate de candidatul menționat pentru tipărirea de pliante informative. CEC-ul⁷⁶ și autoritățile de poliție⁷⁷ nu au găsit motive să definească o astfel de activitate în calitate de cheltuielă nedeclarată de către concurentul electoral.

Conform informațiilor oficiale de la Poliție, între cele două tururi, au avut loc 94 de întâlniri și

⁶⁸ OSCE, "Documentul reuniunii de la Copenhaga", 1990, paragraf 5.10; Comisia de la Veneția, "Codul de bune practici în materie electorală", paragraf II.3.3.

⁶⁹ Dl. Dorin Chirtoacă.

⁷⁰ Evaluarea se bazează pe informațiile publicate pe site-ul oficial al Comisiei Electorale Centrale și pe comunicarea cu oficialii CEC.

⁷¹ Contestațiile nr. 5, 9, 19.

⁷² Contestațiile nr. 14, 15, 16, 17, 18.

⁷³ Dl Renato Usatii, cu privire la presupusul transport organizat al alegătorilor din Transnistria în primul tur; observatori internaționali, cu privire la un deputat PAS acreditat ca observator, care ar fi blocat alegătorii să voteze în Transnistria în primul tur; Dl Octavian Ticu, referitor la acțiunile unui observator internațional într-o secție de votare din Varnita, solicitând înlăturarea acreditării acestui observator; Dl Dorin Chirtoacă cu privire la presupusul sprijin ilegal al dlui Igor Dodon; Dna Olesia Stamate, cu privire la presupusa utilizare abuzivă a resurselor administrative și controlul alegătorilor (penitenciarul nr. 4, penitenciarul nr. 17 și autoritatea forestieră) și influența alegătorilor (satele Besalma, Comrat); cetățenii care solicită să fie eliminați de pe lista alegătorilor și altele similare.

⁷⁴ Judecătoria Centru Chișinău, Concurentul Maia Sandu versus Concurentul Igor Dodon, din 14/11/2020, cu privire la pliantele care conțin defăimare împotriva concurenței electorale Maia Sandu, care afectează onoarea și demnitatea persoanei.

⁷⁵ Comisia Electorală Centrală, Contestația nr. 14, Dl Dorin Chirtoacă, din 11/11/2020; Contestația nr. 15, Dl Renato Usatii, din 12/11/2020; Contestația nr. 19, Dl Ilian Casu, din 14/11/2020, Sesizarea nr. CEC-7/10863, Dna Olesia Stamate, din 11/11/2020.

⁷⁶ Comisia Electorală Centrală, [Scrisoare](#) nr. CEC-8/3397, din 15/11/2020.

⁷⁷ Comisia Electorală Centrală, [Referință](#) nr. CEC-10APr / 19 / R, din 14/11/2020.

mitinguri electorale și au fost înregistrate 26 de cazuri de încălcări, dintre care 6 cazuri legate de publicitate electorală ilegală și 8 cazuri legate de încălcarea măsurilor anti-COVID-19. De asemenea, pe 14 noiembrie, cu o zi înainte de alegeri, au fost înregistrate 14 sesizări cu privire la diferite încălcări, incidente și alte acțiuni legate de alegeri⁷⁸.

În ceea ce privește ziua alegerilor, autoritățile de poliție au raportat că au înregistrat 324 de sesizări despre diferite încălcări, incidente și alte acțiuni legate de desfășurarea alegerilor; 29 de cazuri de agitație electorală, 36 de cazuri de încălcare a secretului de vot, 122 de cazuri de transport coordonat al alegătorilor, 13 cazuri de presupusă corupere a alegătorilor, 3 cazuri de presupuse voturi multiple și alte cazuri legate de alegeri.

Media

Datele din rapoartele de monitorizare a mass-media ale Consiliului Audiovizualului și ale organizațiilor naționale au arătat o reflectare polarizată a campaniei, în conformitate cu campania polarizată per ansamblu. Un număr de canale TV a reflectat într-un context negativ pe unul sau celălalt concurent. Concurenții au continuat să folosească rețelele sociale pe scară largă în timpul celui de-al doilea tur. Diseminarea PR-ului negru împotriva candidaților în mediile online și sociale a fost observată de MIOA.

Nu au fost organizate dezbateri în turul doi dintre candidați, deși două dezbateri au fost programate. Cu toate acestea, cu două zile înainte de prima dezbatere, pe 9 noiembrie, doamna Sandu a declarat că nu va participa la dezbateri. Indiferent de acest lucru, domnul Dodon a participat la una dintre cele două dezbateri pre-programate singur pe 12 noiembrie, pe postul național de televiziune Moldova 1, folosind astfel timpul de difuzare alocat în totalitate.

La 10 noiembrie, Consiliul Audiovizualului (CA) a examinat al doilea raport de monitorizare a mass-media, corespunzător celei de-a doua jumătăți a reflectării campaniei din primul tur⁷⁹. Pe baza constatărilor, CA a sancționat 13 din cei 15 radiodifuzori monitorizați pentru că nu au îndeplinit principiile echității și echilibrului în acoperirea campaniei în timpul știrilor de primă oră⁸⁰. ENEMO constată că majoritatea radiodifuzorilor au primit aceeași sancțiune⁸¹, indiferent de amploarea încălcării.

⁷⁸ Mai exact: 2 cazuri de încălcare a restricțiilor de sănătate publică; 1 caz de presupusă corupere electorală, 4 cazuri de agitație electorală; 3 cazuri de incidente în secțiile de votare; 4 cazuri de alte încălcări ale procesului electoral.

⁷⁹ 16 octombrie - 1 noiembrie 2020, inclusiv, astfel, ziua tăcerii premergătoare alegerilor și ziua alegerilor din primul tur Consiliul Audiovizualului a adoptat un program bi-săptămânal pentru examinarea rapoartelor de monitorizare pentru aceste alegeri. Aceștia au examinat deja cele două rapoarte de monitorizare pentru primul tur și efectuează monitorizarea pentru al doilea tur separat, astfel că un al treilea raport este preconizat să fie publicat după ziua alegerilor din turul doi.

⁸⁰ Consiliul Audiovizualului a sancționat radiodifuzorii sub formă de amenzi de 5000 MDL (adică aproximativ 250 de euro) fiecare pentru încălcarea prevederilor de la punctul 4.1. aprins. b) din Condițiile licenței de emisie, prevederile privind serviciile media audiovizuale Cod al RM, Codul electoral, Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale, radiodifuzorii menționați includ: Publika TV, Prime, Primul în Moldova, TVR Moldova, Canal 2, Canal 3, TV8, NTV Moldova, Jurnal TV, PRO TV Chișinău, RTR Moldova, Televiziunea Centrală și un singur canal TV - BTV, au primit o sancțiune mai dură decât altele - amendată cu 10000 MDL (adică aproximativ 500 de euro).

⁸¹ [DECIZIA Nr. 33/199 din 10 noiembrie 2020](#) Cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării principalelor buletine de știri

În cadrul aceleiași sesiuni, președintele CA a comentat abordarea CA în ceea ce privește monitorizarea radiodifuzorilor, care a fost criticată în timpul primului tur atât de părțile interesate internaționale, cât și de cele interne, inclusiv ENEMO. El a afirmat că CA s-a abținut de la aplicarea sancțiunilor în timpul examinării primului raport de monitorizare, astfel încât să poată forma o opinie completă cu privire la reflectarea campaniei înainte de a aplica orice sancțiuni, dacă este necesar. ENEMO consideră că o astfel de abordare arată o înțelegere limitată a AC cu privire la rolul și responsabilitatea sa față de cetățenii Republicii Moldova în timpul campaniilor electorale sau lipsa dorinței de a aborda comportamentul părținitor al mass-mediei. Supravegherea CA în timpul alegerilor nu ar trebui să se limiteze la sancțiunile post-factum ale radiodifuzorilor care încalcă legea sau principiile reflectării echitabile și echilibrate, ci au ca scop mai degrabă să se asigure că alegătorilor li se oferă informații imparțiale despre concurenți, astfel încât aceștia să fie mai bine echipați să ia decizii informate în Ziua Alegerilor. Metodologia de monitorizare a Consiliului Audiovizualului pentru alegerile prezidențiale din noiembrie 2020 nu a reușit să asigure acest lucru, deoarece sancțiunile au fost aplicate doar cu câteva zile înainte de al doilea tur al alegerilor, când reflectarea părținitoră deja a produs un potențial efect negativ.

În două sesiuni desfășurate în perioada dintre cele două tururi Consiliul Audiovizualului a examinat o serie de contestații și sesizări, în principal din partea OSC-urilor interne, cu privire la comportamentul radiodifuzorilor. În total patru petiții și sesizări⁸² au fost acceptate și mai multe au fost respinse⁸³. Determinați de sesizările din partea organizațiilor societății civile⁸⁴, au fost aplicate sancțiuni pentru patru canale TV⁸⁵ pentru difuzarea de mesaje discriminatorii către comunitatea LGBTQ⁸⁶.

Reprezentarea de gen

---

ale unor furnizori de servicii media audiovizuale la capitolul reflectării campaniei electorale la alegerile prezidențiale din 01 noiembrie 2020, pentru perioada 16 octombrie – 01 noiembrie 2020, și a sesizărilor IP „Centrul pentru Jurnalism Independent” și a dnei Natalia Lupan.

⁸² Bazat pe [DECIZIA Nr. 33/199 din 10 noiembrie 2020](#).

⁸³ [DECIZIA nr. 34/212 din 13 noiembrie 2020](#) Cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării postului de televiziune „Primul în Moldova”, urmare a sesizării Comunității pentru advocacy și politici publice „WatchDog.MD”, [DECIZIA nr. 34/ 211 din 13 noiembrie 2020](#) Cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării postului de radio „Radio Plai”, urmare a contestației dnei Olesca Stamate, reprezentant cu drept consultativ al concurentului electoral Maia Sandu, [DECIZIA nr. 34/210 din 13 noiembrie 2020](#) Cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării postului de televiziune „NTV Moldova”, urmare a sesizării Comunității pentru advocacy și politici publice „WatchDog.MD”

⁸⁴ [DECIZIA nr. 34/209 din 13 noiembrie 2020](#) Cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării unor furnizori de servicii media audiovizuale privind mediatizarea, în cadrul serviciilor de programe, a declarațiilor cu referire la marșurile LGBT.

⁸⁵ Din care două s-au bazat pe sesizarea comunității Watchdog.md (NTV Moldova și Primul în Moldova). Ulterior, președintele AC, Dragoș Vicol, a propus monitorizarea urgentă a altor furnizori de servicii media audiovizuale care au difuzat aceste informații, o propunere acceptată de toți membrii Consiliului. În consecință, datele de monitorizare de la AC au arătat că canalele TV PRO TV Chișinău și TV8 au tratat subiectul despre marșurile LGBT în știrile lor și au discutat în emisiunea „Politica Nataliei Morari” de pe TV8 pe 4 noiembrie 2020, după ce l-au invitat pe candidatul independent Igor Dodon. Pe baza acestui fapt, autoritatea de reglementare a decis să sancționeze atât PRO TV Chișinău, cât și TV8, de asemenea, în aceeași formă de sancțiune - avertizare publică. sau încălcarea prevederilor art. 13 alin. (6) lit. b) din Codul serviciilor mass-media audiovizuale, care prevede: „În cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri, de informare în probleme de interes public, de natură politică, economică, socială sau culturală trebuie să fie respectate următoarele cerințe: b) evitarea oricăror forme de discriminare”.

⁸⁶ [DECIZIA Nr. 33/204 din 10 noiembrie 2020](#) Cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării posturilor de televiziune „Primul în Moldova” și „NTV Moldova”, urmare a sesizărilor Comunității pentru advocacy și politici publice „WatchDog.MD”.

Nu există prevederi legale care promovează reprezentarea de gen la diferite niveluri ale administrației electorale⁸⁷ și toți cei nouă membri ai CEC sunt bărbați. Cu toate acestea, femeile au fost în general bine reprezentate în OGA de nivel inferior, inclusiv în funcții de luare a deciziilor, unde 65% dintre membrii CECE sunt femei. O reprezentare sporită a femeilor se poate remarca și în BESV. În ziua alegerilor, la SV observate, femeile erau bine reprezentate în toate BESV-urile, 80,5% dintre membrii BESV fiind femei, precum și în funcții de conducere în BESV (86,3% dintre președinții BESV și 73,3% din vicepreședinții erau femei).

Chiar și în al doilea tur, niciun candidat nu a abordat în mod explicit politicile privind egalitatea de gen în campaniile lor. Problemele legate de drepturile femeilor au rămas marginale. Campaniile negative au fost frecvente, inclusiv limbajul sexist împotriva candidatei Maia Sandu.

Conform rezultatelor preliminare privind participarea la vot, femeile au exprimat în jur de 54,3% din totalul voturilor exprimate.

Ziua alegerilor

În ziua alegerilor, ENEMO a detașat 18 echipe formate din câte doi observatori pe termen scurt, pentru a monitoriza deschiderea secțiilor de votare, procesul de vot, numărarea voturilor, transferul și predarea materialelor electorale de către CECE-uri. Echipele de monitorizare au observat procedurile de deschidere a 18 secții de votare, procesul de vot în 240 de secții de votare și închiderea și numărarea buletinelor în 17 secții de votare. În plus, ENEMO a monitorizat numărarea și transportarea materialelor electorale în 17 CECE-uri.

Cel de-al doilea tur al alegerilor a fost organizat într-un mediu destul de calm și majoritatea BESV-urilor și-au desfășurat activitatea în conformitate cu Regulamentele relevante, cu excepția celor legate de utilizarea echipamentelor video, camerele video, de cele mai dese ori, nu erau în timpul votării. Multe SV deschise în străinătate s-au confruntat cu o prezență masivă a alegătorilor, iar unele dintre acestea au rămas fără buletinele de vot în timpul zilei. Cazurile posibile de cumpărare a voturilor și transportul alegătorilor au fost raportate la Secțiile de Votare constituite pentru alegătorii din Transnistria și în această rundă electorală.

Deschiderea Secțiilor de Votare

ENEMO a monitorizat procedurile de deschidere a 18 secții de votare și atmosfera din apropierea secțiilor de votare a fost evaluată ca fiind calmă și corespunzătoare, nu a fost identificat vreun incident.

Pregătirile pentru deschiderea secției de votare au început între orele 6:00 și 6:38 în toate SV-urile monitorizate, toate și-au început activitatea la timp (7:00), dintre care în cazul a 17 SV-uri au fost prezenți toți membrii BESV și doar în cazul unei singure SV s-a înregistrat lipsa mai multor membri⁸⁸. Toate secțiile de votare monitorizate au fost asigurate cu toate echipamentele și utilajele

⁸⁷ Și aceste date nu sunt agregate de CEC.

⁸⁸ Condițiile art. 35 din Codul electoral a fost îndeplinit, iar majoritatea membrilor BESV au fost prezenți.

necesare votării în momentul deschiderii⁸⁹.

Procedura de sigilare a urnelor de vot a fost urmată în mod corespunzător în 16 SV-uri (pentru urnele de vot staționare) și în 14 SV-uri (pentru urnele de vot mobile), în timp ce procedura de completare a Proceselor Verbale privind pregătirea secției de votare pentru votare în ziua alegerilor a fost urmată corect în 17 SV⁹⁰. La 17 secții de votare monitorizate, camera video a funcționat și a fost poziționată corespunzător, în timp ce într-un caz membrii BESV au pornit camera după ce au anunțat deschiderea.

Amenajarea spațiilor secțiilor de votare a fost evaluată ca fiind corespunzătoare, iar observatorii ENEMO au reușit să monitorizeze corect procedurile de deschidere în 17 secții de votare⁹¹.

În 15 dintre secțiile de votare monitorizate, observatorii au sesizat prezența persoanelor neautorizate în timpul desfășurării procedurilor de deschidere⁹². În toate cazurile, observatorii au apreciat că prezența acestora nu a afectat negativ procesul de vot.

O contestație privind corectitudinea cererii de a vota cu urna mobilă⁹³ a fost depusă în secția de votare în timpul deschiderii.

Măsurile de protecție COVID-19 au fost respectate în 13 dintre secțiile de votare monitorizate. În cazuri izolate, unele persoane⁹⁴ nu au purtat măști de protecție în mod corespunzător și nu au respectat distanța recomandată.

În general, membrii BESV, din toate secțiile de votare monitorizate, au efectuat procedurile de deschidere în mod organizat și respectând toate cerințele. Procedurile de deschidere au fost evaluate pozitiv în toate SV-urile observate („foarte bine” în 11 SV și „bine” în 7 SV).

Votarea

Observatorii ENEMO au monitorizat mediul din preajma secțiilor de votare și procesul de votare în 240 secții de votare în ziua alegerilor.

Mediul din preajma secțiilor de votare a fost evaluat ca fiind în ordine în 92.5% dintre secțiile de votare observate. Cu toate acestea, observatorii au raportat trei cazuri de agitație electorală sau materiale de campanie lângă intrarea în SV.

La SV 37/29 în Doroțcaia observatorii au observat transportarea organizată a alegătorilor veniți din Transnistria. Erau trei persoane care păreau să organizeze această transportare. Adițional, la

⁸⁹ Buletinele de vot, cabinele de vot, urnele de vot, ștampila BESV, procesul-verbal, listele electorale, sigiliile și diferite ștampile necesare pentru votare, invalidarea buletinelor de vot neutilizate etc.

⁹⁰ Într-un caz, Procesul-verbal a fost parțial completat înainte de deschidere.

⁹¹ O secție de votare din Perescina a fost amenajată astfel încât să nu permită respectarea corectă a procedurilor de deschidere.

⁹² În două cazuri, erau personalul instituției relevante și, într-un caz, ofițer de poliție.

⁹³ Unele cereri de vot cu urna mobilă nu au fost eligibile, deoarece au fost primite de la alegătorii care ar trebui să voteze într-o altă SV.

⁹⁴ Președinții BESV, membri BESV, operatori SIAS-Alegeri.

aceeași SV, observatorii au fost martorii unei situații care părea să indice cumpărarea voturilor⁹⁵.

Toate secțiile de votare observate au activat cu prezența numărului minim necesar de membri BESV, conform legii. Femeile au fost bine reprezentate în toate BESV-urile, cu 80.5% dintre membrii BESV fiind femei, precum și în funcții de conducere în cadrul BESV (86,3% dintre președinții BESV și 73,3% din vicepreședinți erau femei).

Organizarea secțiilor de votare a fost evaluată pozitiv de către observatori în 99.2% din secțiile de votare observate și evaluată drept nepotrivită în doar două cazuri, ambele din cauza spațiului prea mic a SV-urilor. La SV 20/41 în Rusca, o imagine a președintelui în funcție, a fost găsită în secția de votare, chiar în spatele secției de votare.

În 92,5% urnele staționare au fost sigilate corespunzător și plasate conform procedurilor. În ceea ce privește urnele mobile, observatorii au raportat că au fost sigilate corespunzător în 72,9% din cazuri, în timp ce în 25% urnele mobile nu au fost observate deoarece au fost fie utilizate (și astfel amplasate în afara secțiilor de votare în momentul observării), fie nu au fost făcute cereri pentru votarea cu urna mobilă la secția de votare respectivă.

Materialele esențiale pentru desfășurarea votării au fost prezente în toate secțiile de votare observate. 227 din cele 240 de secții de votare observate au primit atâtea buletine de vot, câți alegători au fost pe lista electorală de bază sau puțin mai mult⁹⁶. Numărul buletinelor de vot primite a variat între 49 și 3.316.

Procedurile de identificare a alegătorilor au fost urmate în mod corespunzător în 98,8% din secțiile de votare observate. Într-o secție de votare câteva neregularități privind procedurile de identificare a alegătorilor⁹⁷ au fost observate. În 94,6% din secțiile de votare observate, SAIS-E a funcționat corespunzător în timpul procesului de votare. În 5,4% din cazuri, operatorii SAIS-E s-au confruntat cu unele probleme tehnice minore⁹⁸, care au fost gestionate corespunzător și nu au afectat integritatea procesului.

Secretul votului nu a fost respectat în 5,4% din secțiile de votare observate, cu două cazuri înregistrând mai mult de un singur alegător în cabina de vot și două cazuri în care secretul votului a fost contestat din cauza instalării necorespunzătoare a cabinelor de vot, și un caz de fotografiere a unui buletin de vot marcat⁹⁹. În 31,3% din secțiile de votare observate, observatorii au remarcat că membrii BESV nu au oprit camera de înregistrare în timpul procesului de votare.

Majoritatea secțiilor de votare observate (94,6%) au fost evaluate ca fiind gestionate în mod

---

⁹⁵ Observatorii au asistat la ceea ce părea a fi un schimb de bani între un alegător și una dintre persoanele care coordonau transportul alegătorilor.

⁹⁶ În 13 secții de votare observate, numărul buletinelor de vot primite de BESV a fost nesemnificativ inferior numărului de alegători de pe lista principală.

⁹⁷ La SV 20/44 din Mereșeni, un alegător a fost autorizat să voteze de către președintele BESV, în ciuda faptului că SAIS-E nu i-a permis să facă acest lucru. Un alt alegător ar fi primit un buletin de vot fără o identificare adecvată folosind documentația altor alegători.

⁹⁸ În 13 cazuri, operatorii SAIS-E s-au confruntat cu probleme tehnice minore din cauza lipsei internetului.

⁹⁹ SV 36/8. Poliția a fost chemată de un observator PAS pentru a investiga cazul și cazurile anterioare de fotografiere la această SV.

corespunzător și BESV a activat într-o manieră ordonată. În 98,8% din secțiile de votare observate, nu au fost depuse plângeri oficiale în timpul procesului de votare¹⁰⁰.

În 97,5% din secțiile de votare observate, nu s-au stabilit încălcări procedurale grave, în timp ce într-un singur caz a fost observată votul prin procură, într-un caz mai mult de o persoană erau în cabina de vot, iar într-un caz, un reprezentant al unui candidat a fost așezat în spatele biroului și făcea o listă a persoanelor care au votat¹⁰¹. La aproape toate secțiile de votare observate (97,9%), observatorii nu au remarcat prezența unor persoane neautorizate.

Doar 38,8% dintre secțiile de votare observate au fost evaluate ca fiind accesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, în timp ce accesul a necesitat asistență minoră în 32,9% din secțiile de votare observate, iar 28,3% din secțiile de votare au fost evaluate ca fiind inaccesibile. În 30% din secțiile de votare vizitate, au fost disponibile șabloane de scrutin în limba Braille, în timp ce 3% erau echipate cu lupe pentru alegătorii cu deficiențe de vedere ușoare.

Măsurile de siguranță privind COVID-19 nu au fost respectate la 20,4% din SV observate. Aceste măsuri nu au fost respectate de membri BESV (14,6% din cazuri), observatori (5,8%), președinte BESV (4,2%), alegători (4,2%), operatori SAIS-E (2,9%).

Observatorii autorizați au putut observa în mod corespunzător în 97,5% din secțiile de votare observate, în timp ce 2,5% dintre observatori nu au putut observa corespunzător, din cauza amenajării sau a SV supraaglomerate. Observatorii ENEMO nu au raportat că au fost împiedicați să observe în niciuna dintre secțiile de votare vizitate. Cu toate acestea, la SV 26/12 din Cuizăuca, un ofițer de poliție a făcut o fotografie a plăcuței de înmatriculare a mașinii observatorilor ENEMO, menționând că un astfel de ordin a fost emis de către departamentul de poliție din Rezina.

Procedurile de vot au fost evaluate pozitiv în majoritatea secțiilor de votare observate (fie „foarte bune” - 51,3%, fie „bune” - 47,1%). În 1,6%, BESV a primit o evaluare negativă (evaluată ca „proastă” - 3 cazuri, „foarte proastă” - 1 caz¹⁰²).

Închiderea și Numărarea

ENEMO a monitorizat procedurile de închidere a secțiilor de votare și de numărare a voturilor în 17 secții de votare. Aproape toate secțiile de votare monitorizate s-au închis la timp (21:00), iar într-un caz SV a fost închisă la 20:56. În momentul închiderii nu au fost raportate cozi ale alegătorilor în niciuna dintre secțiile de votare. Toate BESV-urile secțiilor de votare monitorizate au funcționat cu suficienți membri, așa cum este prevăzut de lege.

BESV a indicat că votarea a fost închisă în SAIS-E (închiderea sub-modulului “Votare” în SAIS-E de către operator) în toate secțiile de votare monitorizate și, în toate cazurile, camera video a fost pornită când a început procesul de numărare, ceea ce este în conformitate cu Regulamentul CEC.

¹⁰⁰ Întrucât, în 1,2% din secțiile de votare observate, BSV nu au primit plângeri oficiale nefondate.

¹⁰¹ Observatorii ENEMO au remarcat mai mult de două sute de nume în listă.

¹⁰² SV 20/44 în Mereșeni.

La 13 dintre cele 17 secții de votare monitorizate, procedurile de numărare au fost respectate în mod corespunzător și procesele verbale au fost completate în conformitate cu legea. Cu toate acestea, similar cu primul tur de scrutin, au fost observate unele nereguli procedurale, inclusiv membrii BESV-ului, care nu au anunțat fiecare vot în timpul sortării (2 cazuri), deschiderea urnei staționare înainte de urna mobilă (1 caz), și etape procedurale efectuate simultan (1 caz); aceste omisiuni procedurale au fost făcute în principal pentru a accelera procesul și nu s-ar putea spune că au afectat negativ legitimitatea procesului de numărare.

La 16 dintre cele 17 secții de votare monitorizate, procedurile de numărare au fost respectate în mod corespunzător și procesele verbale au fost completate în conformitate cu legea¹⁰³.

Prezența persoanelor neautorizate nu a fost observată în secțiile de votare monitorizate. Toți observatorii prezenți au putut observa, iar copiile proceselor-verbale au fost înmânate observatorilor la cerere și postate imediat pe panourile de informații din 16 secții de votare monitorizate. Într-o secție de votare monitorizată, procesul-verbal cu rezultatele nu a fost postat pentru examinarea publică¹⁰⁴, contrar Codului Electoral. Nu au fost depuse contestații oficiale la secțiile de votare monitorizate în timpul procesului de numărare.

În 11 dintre cele 17 secții de votare, toată lumea a respectat măsurile de protecție COVID, dar în celelalte șase secții, un număr semnificativ de membri ai BESV-urilor nu au respectat distanța socială și nu au purtat măștile de protecție în mod corespunzător.

La 16 dintre cele 17 secții de votare monitorizate, toate materialele aferente alegerilor au fost ambalate și sigilate în conformitate cu legea¹⁰⁵. Evaluarea BESV-urilor în timpul numărării a fost fie “foarte bună” (12) sau “bună” (5) în toate secțiile de votare monitorizate.

Transferul materialelor aferente alegerilor către CECE-uri și activitatea CECE-urilor

Observatorii ENEMO au monitorizat transferul materialelor aferente alegerilor și recepționarea acestora de către 17 CECE-uri. Transferul materialelor s-a efectuat în mod ordonat și urmând procedurile în 15 din 17 secții de votare monitorizate¹⁰⁶.

Observatorii au apreciat că 16 CECE-uri dintre cele monitorizate au acționat în mod transparent și direct¹⁰⁷. Nu au fost depuse plângeri oficiale în timpul procesului de totalizare la CECE-urile monitorizate.

În 10 cazuri, sediile CECE-urilor monitorizate au fost evaluate ca fiind corespunzătoare și cu configurare adecvată pentru livrarea materialelor aferente alegerilor, iar în 7 cazuri, sediile CECE-

¹⁰³ Într-un caz, numărarea nu a fost efectuată conform procedurilor, numărul buletinelor neutilizate a fost numărat înainte de începerea procedurilor, precum și numărul alegătorilor din listele electorale.

¹⁰⁴ BESV 20/3.

¹⁰⁵ Într-un caz, materialele electorale au fost în mare parte ambalate și sigilate în conformitate cu legea.

¹⁰⁶ În alte cazuri (CECE-urile 12, 25) rezultatele numărării din secțiile de votare au fost transmise unei comisii electorale de nivel superior, unde rezultatele raionului au fost totalizate, în timp ce pachetele cu buletinele de vot au fost inițial livrate unei instanțe.

¹⁰⁷ În CECE 37, membrii comisiei erau dezorganizați, înceți și dezordonați. Membrii CEC nu erau primitivi cu observatorii.

urilor nu au fost suficient de spațioase pentru livrarea adecvată a materialelor¹⁰⁸. În 5 CECE-uri monitorizate, s-au observat rânduri lungi de persoane, iar deplasarea în jurul CECE-urilor a fost dificilă într-un singur caz.

În 16 CECE-uri monitorizate, procesele verbale nu au avut nevoie de corecție, în timp ce într-un CECE au fost efectuate corecții, din cauza unor calcule greșite în procesele verbale¹⁰⁹, dar nu cu privire la rezultate. La 8 CECE-uri monitorizate toate persoanele au respectat măsurile de protecție Covid-19, în timp ce la 9 CECE-uri monitorizate măsurile nu au fost respectate corespunzător

În 15 din 17 CECE-uri monitorizate activitatea a fost evaluată ca fiind pozitivă de către observatorii ENEMO („foarte bună” - 9, „bună” - 6), iar în 2 CECE-uri, activitatea a fost evaluată negativ („rea”) din cauza neglijenței.

Observatorii și Societatea civilă

Alegerile au fost monitorizate de 2.072 de observatori naționali și 333 de observatori internaționali¹¹⁰. În Codul electoral nu sunt prevăzute dispoziții specifice pentru acreditarea observatorilor suplimentari pentru al doilea tur, deși Codul prevede că acreditările emise pentru primul tur sunt valabile și pentru al doilea tur. Astfel, acreditarea observatorilor internaționali și pentru cetățeni au fost extinse în mod implicit pentru al doilea tur. Candidații care nu participau la turul doi erau eligibili pentru a avea reprezentanți și observatori la secțiile de votare, deoarece acreditarea lor era încă valabilă.

Pe lângă observatorii acreditați din primul tur de scrutin, 185 de observatori suplimentari¹¹¹ au fost acreditați pentru al doilea tur. În timp ce observatorii locali din primul tur au rămas acreditați pentru a observa în al doilea tur al alegerilor, CEC nu a acreditat lista cu 15 observatori dintr-un ONG național¹¹².

ENEMO a remarcat cu îngrijorare declarația organizației interne Promo-Lex despre observatorii lor fiind intimidați de poliție după primul tur al alegerilor. ENEMO consideră că practicile descrise de Promo-Lex au potențialul de a împiedica voința cetățenilor de a raporta încălcări sau de a se angaja în activism civic și că acestea ar trebui evitate.

¹⁰⁸ Într-un caz, membrii CECE-ului au separat membrii BESV-urilor sosiți în grupuri, care au putut să intre în camere separate. Acest lucru a condus la un acces limitat pentru observatori pentru a monitoriza întregul proces de transfer al materialelor electorale.

¹⁰⁹ Observatorii ENEMO au fost martori ai acestui caz în CECE-ul 14.

¹¹⁰ Datele pentru 13 noiembrie <https://a.cec.md/ro/acreditarea-observatorilor-7641.html>

¹¹¹ 162 naționale (inclusiv 41 pentru observarea în străinătate) și 23 de observatori internaționali.

¹¹² Asociația FORȚA VETERANILOR, proiectul de decizie CEC privind acreditarea nu a reușit să obțină majoritatea voturilor membrilor săi.

Despre ENEMO

Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) este o organizație internațională neguvernamentală, care reprezintă o rețea de organizații naționale neguvernamentale ale societății civile, creată în Septembrie 2001. Este formată prin asocierea a 21 de organizații naționale de monitorizare din 17 țări din Europa de Est și Centrală și Asia Centrală, inclusiv două țări membre ale Uniunii Europene.

ENEMO tinde să susțină interesul comunității internaționale pentru promovarea democrației în regiune prin evaluarea proceselor electorale și a mediului politic și oferind rapoarte de observare corecte și imparțiale. Misiunile internaționale de monitorizare ale ENEMO se bazează pe standardele internaționale pentru alegeri democratice pentru a evalua procesul electoral și cadrul legal al țării gazdă. ENEMO și toate organizațiile sale membre au aprobat Declarația de principii din 2005 pentru observarea alegerilor internaționale și Declarația principiilor globale pentru observarea și monitorizarea alegerilor nepartizane de către organizațiile cetățenilor. Fiecare observator ENEMO a semnat Codul de Conduită pentru Observatorii Internaționali ai Alegerilor. Organizațiile membre ENEMO au monitorizat peste 250 de alegeri naționale și au instruit peste 240.000 de observatori.

Până în prezent, ENEMO a organizat 33 de misiuni internaționale de observare a alegerilor în opt țări, Ucraina 2020, Alegeri locale; Muntenegru 2020, Alegeri parlamentare; Serbia 2020, Alegeri parlamentare; Moldova 2019, Alegeri locale; Ucraina 2019, Alegeri parlamentare anticipate; Ucraina 2019, Alegeri prezidențiale; Moldova 2018-19, Alegeri parlamentare; Armenia 2018, Alegeri parlamentare anticipate; Moldova 2016, Alegeri prezidențiale; Ucraina 2015, Alegeri locale planificate; Ucraina 2014, Alegeri parlamentare; Ucraina 2014, Alegeri prezidențiale; Ucraina 2013 - reluarea alegerilor parlamentare 2012 în 5 MEC; Kosovo 2013, Alegeri locale, primul tur; Ucraina 2012, Alegeri parlamentare; Kosovo 2011, Reluarea alegerilor parlamentare; Kosovo 2010, Alegeri parlamentare; Kârgâzstan 2010, Alegeri parlamentare; Ucraina 2010, Alegerile prezidențiale, turul doi; Ucraina 2010, Alegerile prezidențiale, primul tur; Kosovo 2009, Alegeri locale; Moldova 2009, Alegeri parlamentare; Georgia 2008, Alegeri prezidențiale; Kârgâzstan 2007, Alegeri parlamentare; Ucraina 2007, Alegeri parlamentare; Ucraina 2006, Alegeri locale în Poltava, Kirovograd și Cerniev; Ucraina 2006, Alegeri parlamentare; Kazahstan 2005, Alegeri prezidențiale; Albania 2005, Alegeri parlamentare; Kârgâzstan 2005, Alegeri prezidențiale; Kârgâzstan 2005, Alegeri parlamentare; Ucraina 2004, Alegeri prezidențiale, repriza a doua; Ucraina 2004, Alegeri prezidențiale.

Organizațiile membre ENEMO sunt: Centrul pentru inițiative civice CCI, Bosnia și Herțegovina; Centrul de tranziție democratică - CDT, Muntenegru; Centrul de Monitorizare și Cercetare - CeMI, Muntenegru; Centrul pentru Alegeri Libere și Democrație - CeSID, Serbia; În apărarea drepturilor alegătorilor „GOLOS”, Rusia; GONG, Croația; Societatea internațională pentru alegeri corecte și democrație - ISFED, Georgia; Asociația KRIIK, Albania; Asociația Cetățenilor MOST, Macedonia; Promo- LEX, Moldova; OPORA, Ucraina; Societatea pentru Cultura Democrată SDC, Albania; Centrul internațional anticorupție pentru transparență (TIAC), Armenia; Monitorizarea alegerilor și Centrul de studii democratice (EMDS), Azerbaidjan; Comitetul Helsinki din Belarus (BHC), Belarus; FSCI, Kazahstan; Kosovo Democratic Institute (KDI), Kosovo; Coaliția pentru democrație și societatea civilă, Kârgâzstan; Centrul de cercetare,

transparență și responsabilitate (CRTA), Serbia; Obcianske OKO (OKO), Slovacia; Comitetul Alegătorilor din Ucraina (CVU), Ucraina.

**Versiunea în limba engleză a acestui raport este singurul document oficial.
O traducere neoficială este disponibilă în limba română.**

**Pentru mai multe informații, vă rugăm să contactați:
E-mail: bosko.nenezic@enemo.eu**